

Clanak Visokog predstavnika, Wolfganga Petritscha: "Odgovornost je kljuc za povratak i Sarajevo kao glavni grad mora imati vodecu ulogu"

Upravo sam se vratio iz New Yorka gdje sam predsjedavao svom prvom sastanku ministara vanjskih poslova zemalja clanica Upravnog odbora Vijeca za provedbu mira. Sastanak je protekao dobro. Ministri vanjskih poslova su dali punu podrsku novoj strategiji za Bosnu i Hercegovinu koju sam predstavio. Ovdje naravno mislim na princip odgovornosti ili posjedovanja ("ownership", na engleskom), u vezi s cim su se slozili da ljudi u Bosni i Hercegovini, i njihovi lideri, posjeduju, odnosno imaju primarnu odgovornost za buducnost svoje zemlje. Na kraju krajeva, to je njihova a ne nasa zemlja.

Medjutim, utvrđivanje strategije je jedna stvar. Ja sam odlucan da uspijem, ali moram isto tako priznati da će provodjenje ove strategije biti tezak zadatak. Nakon manje od dva mjeseca od mog dolaska u Sarajevo, ne mogu a da ne kazem da sam iznenadjen i iritiran. Organizacije veterana, univerzitetski profesori, ovdasni mediji: sa svih strana cujem izjave koje pripadaju nekom drugom vremenu i mjestu, a ne glasu grada koji je nekad bio poznat po otvorenosti i koji se nada da će povratiti svoje mjesto medju prijestonicama moderne Evrope, koje mu s pravom pripada.

Kazu da medjunarodna zajednica primjenjuje dvostrukе standarde tako sto nastoji uspostaviti vladavinu zakona i osigurati gradjanska prava samo u Sarajevu, a ne postavlja slicne

zahtjeve u ostalim dijelovima zemlje. Nismo li, međutim, nedavno krivicu za paralizu lokalne vlasti u Drvaru i Kantonu 10 uputili direktno na adresu HDZ-a? Nismo li ukorili ministra za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske zbog pokušaja opstruiranja procesa delozacija?

Iznose se ruzne tvrdnje kako, na primjer, "Srbi" i ostali koji su napustili Sarajevo u toku i nakon rata u stvari ne zele da se vrate: da oni navodno pokušavaju povratiti svoju imovinu jedino s namjerom da je prodaju i zarade novac. Neki dan sam cak procitao jedan urednicki komentar u kojem se okrivljuje jedan sud zato sto je osudio lice koje je izvrsilo kradju pokucstva. Radi se o raseljenom licu, Bosnjaku, koji je opljackao kuću u kojoj je privremeno stanovaо jer su se zakoniti vlasnici, u ovom slučaju par srpske i hrvatske nacionalnosti, vratili.

Pitam se na što cilja autor ovog komentara, i svi drugi koji razmisljaju kao on. Da li bi oni zeljeli da se uvede neki zakon u stilu apartheida koji bi izuzimao od gonjenja pripadnike nekih nacionalnosti, a drugima osporavao univerzalna prava koja bi trebalo da uziva svako ljudsko bice?

Ja ne sporim cinjenicu, koje sam, nazalost, i te kako svjestan, da su u toku rata pocinjeni uzasni zlocini. Ja cu dati sve od sebe da pomognem žrtvama tih zločina da se pravda zadovolji. Takodje ne sporim da je u nekim dijelovima Bosne i Hercegovine pocela da zazivljava vladavina zakona, dok se u drugim skoro potpuno ignorise. Ali zato sporim da postoje ikakve okolnosti pod kojima se zakon i osnovna ljudska prava ikada mogu kompromitirati. Postivanje zakona, i ljudskih prava, je apsolutno i bezuslovno.

Razmisljajte zasnovano na etnickim razlikama, koje sam otkrio u ovom urednickom komentaru i na drugim mjestima, jednostavno je pogresno. Ono je isuvise dobro poznati proizvod rata gdje prava pojedinca nicemu ne vrijede. Svaki put kada se sretnem sa politickim liderima ove zemlje, oni mi govore kako ce

naravno provesti ovu ili onu odredbu Daytonskog mirovnog sporazuma. Ali onda upiru prstom u nekog od svojih kolega, ili u drugi entitet, i tvrde da se ista odredba tamo ne primjenjuje. Da budem jasan: nedjelovanje drugoga nikada nije isprika za sopstveno nedjelovanje. Ja cu svakog pojedinog politicara smatrati odgovornim za njegovo djelovanje, odnosno nedjelovanje.

Konkretni zakoni koji su predmet napada su imovinski i stambeni zakoni. Nedavno su visoki zvanici pozvali na nepostivanje ovih zakona, zahtijevajući da se ne vrse delozacije izbjeglica i raseljenih lica izuzev ako se mogu vratiti svojim predratnim domovima. Ali dvosmjerni povratak je komplikovan proces i cesto ga je tesko sinhronizirati. Ako se ne moze izvrsiti delozacija nekog lica prije nego je njegov prvo bitni dom spremjan za povratak, ovaj proces ce se jednostavno zaustaviti sam od sebe. Osim toga, pravo na povratak i vracanje u posjed svog doma i imovine je individualno i bezuslovno, i ono ne zavisi od toga da li se postuje pravo nekog drugog ili ne. Ja cu uciniti sve u svojoj moci da osiguram da se prava deloziranih lica takodje postuju i provode. Ponavljam: imovinski zakoni uz ostale zakone koji se odnose na izbjeglice i raseljena lica su izradjeni na nacin kojim se osigurava da se izbjeglice i raseljena lica ne mogu naci na ulici.

Naravno da duboko suosjecam sa svim izbjeglicama i raseljenim licima, koja su u toku rata podnijela ogromne patnje, i kojima se sada mozda kaze da moraju iseliti iz stana ili kuce koja je mozda vec postala njihov dom. Iako nece zavrsiti na ulici, ja sam potpuno svjestan da je ovo ipak bolan postupak, tim vise sto se ne mogu vratiti u svoje prvo bitne domove u kojima stanuje neko drugi ili su unisteni.

Njihovo iseljenje medjutim znaci da se neko drugi moze vratiti i preuzeti svoju imovinu. Njihovo iseljenje znaci postivanje zakona i salje odredjeni signal. OHR predvidja da ce se ove godine u svoje domove vratiti nekih 80.000 ljudi. Ovaj broj

nije onoliki kolikom smo se nadali, ali je ipak daleko veci nego prosle godine, i nastavit cemo raditi na tako uspjesan nacin.

Imovinski i stambeni zakoni se moraju provesti, ne samo iz moralnih razloga (koji su jaki) nego i tehnickih. Njihova provedba je dio uspostavljanja vladavine zakona, i od sustinskog je znacaja za uspjesnu provedbu Aneksa 7 Daytonskog mirovnog sporazuma. Stavise, bez provedbe ovih zakona, Bosna i Hercegovina nikada nece postati clanica Vijeca Evrope. Ja zaista ne vidim nikakav drugi nacin za stvaranje odrzive, prosperitetne i mirne drzave, na koju njeni gradjani mogu biti ponosni i koja ce zauzeti svoje mjesto koje joj s pravom pripada unutar evropske porodice drzava.

Mnogi povraci su spontani, posebno u Republiku Srpsku. Neki duznosnici optuzuju medjunarodnu zajednicu kako ne cini dovoljno na obezbjedjenju sredstava za ovu kategoriju povratka. Medjutim, mi trazimo dodatna sredstva. Ovo je bila i svrha moga nedavnog obilaska zemlje helikopterom, zajedno sa generalom Meigsom i ambasadorima vodecih svjetskih zemalja. Osim toga, spontani povratnici direktno uzivaju sigurnost koju pruzaju SFOR i ostali. Takodje, da se vratim na pitanje odgovornosti: lideri u ovoj zemlji ne mogu ocekivati da medjunarodna zajednica placa zauvijek i za sve. Oni moraju preuzeti odgovornost za stvarne potrebe svojih gradjana, kao sto su krov nad glavom i pristojan posao. Isuvise malo se trosi na obnovu i povratak. Umjesto toga, Federacija je ove godine 40 posto svog budzeta odvojila za vojsku, a u Republici Srpskoj na troskove za vojsku otpada 13 posto budzeta.

I zadnje pitanje, koje je od vitalnog interesa: ukoliko ne uspijemo osigurati prava gradjana u Sarajevu, necemo uspjeti ni na jednom mjestu. Ono je glavni grad Bosne i Hercegovine sa kozmopolitskom, multietnickom tradicijom. Jedan broj duznosnika ulazu velike napore u implementaciji zakona, a mnogi gradjani uvidjaju potrebu za tim. One koji to ne uvidjaju, koji razmisljaju u cisto etnickim okvirima,

pripisuju kolektivnu krivicu pripadnicima drugih nacionalnosti, i pokušavaju iskrivljivati zakon, treba učutkati. Cinjenica da je ovdje odrzan samit o Paktu o stabilnosti utrla je put da Sarajevo postane istinski evropska prijestolnica u kojoj se postuju evropski standardi i vrijednosti. Nemojmo propustiti ovu priliku. Sarajevo mora preuzeti vodstvo.